

Юрїї Бабюх

**УТВОРЕННЯ МОЛДАВСЬКОЇ АСРР:
ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ЕТНІЧНІ АСПЕКТИ**

12 жовтня 1924 року було проголошено створення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки в складі УСРР. Цьому передувала копітка підготовча робота, що розпочалася з лютого 1924 р. й мала на меті вирішити питання національно-державного статусу та територіального розмежування. МАСРР створювалася на Лівобережжі Дністра, а саме на територіях тодішніх районів Одеської та Подільської губерній, які входили до складу України і в яких частину населення становили етнічні молдаване.

Сама поява МАСРР у складі радянської України викликала чимало суперечок у вищому партійно-державному керівництві СРСР та УСРР. З однієї сторони, Москва прагнула створити на лівому березі Дністра територіальну автономію для молдаван, а потім продемонструвати світу, що існує велика республіка — Молдавія, яку «наполовину» (до Дністра) захопила в 1918 р. Румунія, і що СРСР має юридичне й моральне право звільнити її окуповану частину. З іншої сторони, офіційні представники Харкова не хотіли віддавати занадто велику територію майбутній республіці, крім того, українське населення, переважаюче в багатьох населених пунктах, не бажало жити в новій автономії. Саме через це довгий час історія територіального розмежування України та Молдавії протягом 1924–1940 рр. обминалася дослідниками, оскільки цей процес через певні суперечливі моменти не вписувався у концепцію розквіту та зближення радянських народів.

Зважаючи на існуючі суперечності між офіційною Москвою та Харковом, а також на те, що проживаючі на лівому березі Дністра молдаване не мали до цих пір досвіду самостійної адміністративної організації, зовсім не легко було окреслити кордони майбутньої автономії. В даному дослідженні спробуємо проаналізувати кількість населення та національний склад територій, які увійшли до складу Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки в 1924 р., й показати як територіальне питання вирішувалося вищими партійними та державними органами влади радянської України.

Різні аспекти створення МАСРР висвітлювали радянські вчені. Зокрема, у працях С. Афтенюка та А. Мораря, що охоплюють період 1917–1941 рр., характеризуються політичні передумови утворення республіки, а також деякі суперечливі моменти цього процесу територіального й

національного характеру.¹ А. Репіда провів комплексне дослідження створення Автономної Республіки, глибоко проаналізував історичні джерела, зокрема рішення Політбюро ЦК РКП(б), що були визначальними при обранні місця й форми державності молдаван України.²

Після розпаду Радянського Союзу та утворення на його теренах незалежних держав виникли передумови для об'єктивного дослідження історії Молдавської Автономної Республіки. Одними з перших таку спробу здійснили В. Боєчко, О. Ганжа та Б. Захарчук.³ Їх дослідження присвячені адміністративним змінам, що відбулися у Придністров'ї в період утворення Автономної Республіки.

На сучасному етапі цими питаннями переймаються українські, молдавські, російські, придністровські та румунські вчені. Серед них слід, насамперед, відмітити О. Галущенка, який розглядає найбільш актуальні проблеми утворення МАСРР.⁴

Історія так званого «бессарабського питання» почалась задовго до створення молдавської автономії. Бессарабія увійшла до складу Російської держави в травні 1812 р. за Бухарестським мирним договором внаслідок перемоги Росії у війні з Туреччиною 1806–1812 рр. У складі Російської імперії у 1818 р. спочатку була створена Бессарабська область, а з 1873 р. — губернія. Адміністративно вона поділялася на вісім повітів: Кишинівський, Аккерманський, Бендерський, Орхеївський, Сорокський, Хотинський, Бельцький та Ізмаїльський. Площа губернії становила 46,6 тис. кв. км.

У січні-березні 1918 р., скориставшись загальним наступом кайзерівських військ на всьому російсько-німецькому фронті, Бессарабію захопила Румунія і на 22 роки встановила своє панування на цій території, яка фактично ніколи не належала Румунії як державі. Так штучно виникло «бессарабське питання», що згодом стало предметом торгу між ворогуючими міжнародними політичними силами.

Уряди Української Народної Республіки, УСРР, РСФРР, а згодом і СРСР не визнали акту незаконної анексії Бессарабії. Радянський Союз робив все можливе, аби повернути ці землі, вважаючи, що для цього існують всі моральні й юридичні підстави та історичне право.

¹ *Афтенюк С. Я.* Ленинская национальная политика Коммунистической партии и образование советской государственности молдавского народа. — Кишинев, 1971; *Афтенюк С. Я., Морарь А. Г.* Действительность и измышления фальсификаторов. — Кишинев, 1984.

² *Репида А. В.* Образование Молдавской АССР. — Кишинев, 1974.

³ *Боєчко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І.* Формування державних кордонів України (1917–1940 рр.) — К., 1991.

⁴ *Галущенко О.* Население Молдавской АССР (1924–1940 гг.). — Кишинев, 2001; він же, Актуальные проблемы образования МАСРР в современной историографии // Ежегодный исторический альманах Приднестровья. — 2003. — № 6. — С. 72–78

На радянських картах 20-30-х років територія Бессарабії позначалася не інакше як косою штриховкою з обов'язковим написом: «Окупована Румунією у 1918 р.». М.В. Фрунзе під час обговорення майбутніх мирних переговорів з Румунією відмічав, що відмова від Бессарабії є неприйнятною з міркувань: військово-стратегічних, захисту малих національностей (молдаван, українців) та економічних. В гіршому випадку, можна було б погодитися віддати райони не населені молдаванами.⁵ Представник НКЗС (Народний комісаріат закордонних справ) СРСР М.М. Литвинов вже після переговорів, які відбулися у Відні в березні-квітні 1924 р., заявив, що до плебісциту в Бессарабії (з приводу її подальшої долі) ми будемо вважати її невід'ємною частиною України й Радянського Союзу.⁶

Невизнання акту незаконної анексії Бессарабії проявляється й у територіальному оформленні Молдавської АССР у 1924 р.⁷

Ідея створення молдавської державності на лівобережжі Дністра була пов'язана з новим злетом революційної ініціативи в лавах більшовицької партії, що керувалася ідеєю продовження боротьби за світову революцію. Вирішення бессарабського питання було завданням-мінімум, тоді як завдання-максимум полягало в тому, щоб розпалити полум'я світової революції на балканському напрямку, революціонізувати ситуацію в південно-східній Європі.

Утворення молдавської автономії на південному заході України мало сприяти створенню стратегічного клину, геополітичного плацдарму для здійснення нового революційного прориву на Балкани, коли для цього склались би сприятливі зовнішньополітичні умови. «Розповсюдження Радянської влади на терени Бессарабії має тим більше значення, що цей край впирається на півночі і сході в Буковину та Галичину, русинське населення яких повністю на боці УСРР і СРСР, а на півдні в Добруджу з болгарським населенням».⁸ Вирішальну роль тут відігравали мотиви революційного й геополітичного характеру, оскільки представники «ініціативної групи» на чолі з Г. І. Котовським (група бессарабських біженців і румунських політичних емігрантів в складі 11 чоловік (А. Бедулеску, П. Ткаченко, С. Тікельман, А. Ніколау, І. Діческу-Дік та інші), що звернулися в ЦК РКП(б) з доповідною запискою про необхідність створення Молдавської Соціалістичної Республіки), будучи переконаними інтернаціоналістами, не надавали національній мотивації великого значення (пізніше цей фактор став надзвичайно актуальним й, відповідно, суперечливим).

⁵ ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 16. Спр. 1. Арк. 16

⁶ Советское правительство не торгует народами (тов. Литвинов о срыве Венской конференции) // Правда. — 1924. — 8 апреля.

⁷ Реніда А. В. Образование Молдавской АССР. — С. 96

⁸ POLITICA DE MOLDOVENIZARE ON RASS MOLDOVENEASC . CULGERE DE DOCUMENTE I MATERIALE. — Chi in u 2004, c. 31.

Відзначаючи зовнішньополітичне значення Молдавської республіки, слід сказати, що вона мала відігравати роль політико-пропагандистського плацдарму, з якого б більшовики розповсюджували свій вплив на населення Бессарабії, Румунії, а надалі — і на увесь балканський регіон. «Молдавська республіка може відіграти ту ж роль політико-пропагандистського фактору, що й Білоруська республіка по відношенню до Польщі, й Карельська — по відношенню до Фінляндії. Вона слугувала б об'єктом привернення уваги та симпатій бессарабського населення й дала б ще більший привід претендувати на возз'єднання з нею Задністров'я»⁹.

Незважаючи на склад «ініціативної групи», проект створення МАСРР належав ЦК РКП(б), а Григорій Котовський був лише його активним виконавцем (зокрема, з командирів та бійців 2-го кавалерійського корпусу створив комісію, що мала визначити межі майбутньої автономії та національний склад міст та сіл). Та й Політбюро ЦК КП(б)У 7 березня 1924 р. прийняло рішення про політичну доцільність створення Молдавської автономії в складі УСРР. При цьому зазначалось, що це питання має бути повторно розглянуто Політбюро України, тому висловлювалось прохання до ЦК РКП(б) не приймати остаточного рішення. Аргументацією слугувала необхідність проведення значної підготовчої роботи для вивчення етнічного складу населення, встановлення статусу автономії, визначення її територіальних меж, розподілу державного майна тощо.¹⁰

З Москви доручення наглядати за реалізацією нової автономії отримав командуючий збройними силами УСРР та Криму, молдаванин за національністю, М. В. Фрунзе. В доповідній записці з цього приводу він писав: «Створення хоча б невеликої території Молдавської республіки чи області стане в наших руках могутньою зброєю для впливу на настрої робітничо-селянських мас Бессарабії з приводу закріплення надій на звільнення від румунського гніту»¹¹. Тобто, в той період це була реальна можливість, щоб розпалити вогнище світової революції на Балканах і в Центральній Європі.

Проте утворення Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки на лівому березі Дністра у складі Української Соціалістичної Радянської Республіки проходило в складній політичній боротьбі, що розгорнулася між різними державними органами та державно-політичними діячами. Зокрема, М. Скрипник пропонував виділити молдавську автономну область у складі РРФСР, але пропози-

⁹ POLITICA DE MOLDOVENIZARE ON RASS MOLDOVENEASC . CULEGERE DE DOCUMENTE I MATERIALE. — с. 30

¹⁰ ЦДАГО України — Ф. 1, оп. 6, спр. 48. — Арк. 42–43.

¹¹ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сборник документов и материалов. / Институт истории партии при ЦК КПМ; Составители С. Я. Афтенюк и др. — Кишинев, 1984. — С. 55.

ція була відхилена.¹² М. Фрунзе особисто виступав за те, щоб Молдавська республіка була включена до складу УСРР¹³. Особливу думку з цього приводу мав і В. Затонський, який вважав, що у випадку неможливості з причин відсутності шляхів сполучення чи економічного тяжіння та інших чинників організувати республіку, то доцільно створити хоча б автономну область¹⁴. І навіть після формального створення Молдавської Республіки в партійних лавах не було одностайності щодо її партійного та адміністративного управління: секретар Одеського губкому КП(б)У Ф. Корнюшин був переконаний у необхідності її підпорядкування губернії на правах округу з певною зовнішньою автономністю, виходячи, передусім, з економічних мотивів. «По-моєму, Республіка Республікою, шум шумом, а економія в нашій злиденній країні все ж річ необхідна. Якщо ж ця Республіка буде у нас під боком, то, безсумнівно, в усій її роботі перемога буде на боці економії»¹⁵.

Ще в серпні 1924 р. Одеський губком партії створив адміністративно-територіальну комісію для розробки питань, пов'язаних з визначенням кордонів і адміністративного центру майбутньої республіки. У постанові оргкомісії при Одеському губкомі КП(б)У «Про створення підкомісії, їх функції і склад» від 22 серпня 1924 р. зазначалось: «...2. Утворити підкомісії: а) адміністративно-територіальну підкомісію під головуванням т. Грінштейна... В її завдання входить: 1) концентрація і обробка матеріалів, які стосуються кордонів і адміністративного поділу; 2) встановлення кордонів і центру; 3) обстеження господарства району, фінансів, торгівлі, кооперації та ін.; 4) збирання відомостей про шляхи сполучення району, телеграфний і телефонний зв'язок, етнографію та ін.»¹⁶

11 жовтня 1924 р. Рада Народних Комісарів України обговорила питання «Про внесення на III сесію ВУЦВК пропозиції про утворення Автономної Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки». В прийнятій постанові, виходячи з рішення Політбюро ЦК КП(б)У від 19 вересня й Політбюро ЦК РКП(б) від 25 вересня 1924 р., були попередньо намічені майбутні кордони нової республіки.¹⁷

Уважно вивчивши національний склад губерній та округів республіки, врахувавши окупацію Бессарабії, партійно-державне керівництво УСРР вирішило включити в склад автономної республіки частину населених пунктів, в яких молдавське населення не складало

¹² ЦДАГО України. Ф. 1. оп. 6. спр. 48. Арк. 42–43.

¹³ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сборник документов и материалов. — С. 45

¹⁴ ЦДАГО України. Ф. 1. оп. 6. спр. 48. Арк. 59.

¹⁵ ЦДАГО України. Ф. 1. оп. 20. спр. 1821. Арк. 11.

¹⁶ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сборник документов и материалов. — С. 65.

¹⁷ ЦДАГО України — Ф. 1, оп. 16, спр. 1. — Арк. 120.

більшості. Про це у ніч з 11 на 12 жовтня заявив на III сесії ВУЦВК Голова Раднаркому УРСР В. Я. Чубар.¹⁸ «Ви бачите тут, на карті, кордони цього краю, де молдавське населення складає в середньому 58% із загального числа 400 000 жителів (кількість населення від 400 тис. — до 600 тис. чоловік — це той мінімум, що був необхідний для створення радянської адміністративної повітової одиниці (округу) відповідно до резолюції III Сесії ВУЦВК з питання адміністративно-територіального поділу УСРР від 16 жовтня 1922 р.),¹⁹ тобто являє собою абсолютну більшість населення.

Готуючи дане питання, ми зіткнулися з труднощами адміністративного характеру: ми повинні були вирішити питання про те, чи варто визначати кордони нового краю так, щоб в них не входили ніякі села та райони, більшість населення яких — росіяни та українці. Ми прийшли до висновку, що й ці райони та села повинні входити в склад нової молдавської автономної республіки, виходячи з міркування, що потрібно дати можливість молдавському народу, молдавським трудящим встановити такі кордони своєї адміністративної одиниці, які б забезпечили їм нормальний економічний і культурний розвиток; ми прийшли до висновку, що всі економічно взаємопов'язані райони мають повністю увійти в склад цієї автономної республіки.

Ми визначили нашу політику, як ми вказали, виходячи з добре відомої пролетарської лінії в національній політиці»²⁰.

С. Я. Афтенюк та А. Г. Морарь відзначають, що в автономну республіку ввійшли всі райони з переважаючим молдавським населенням. Більш того, пізніше в неї були включені й такі райони як, скажімо, Балтський чи Кодимський, серед жителів яких молдавани склали меншість. Це, як зазначалось в одному з документів секретаріату Одеського губернського комітету КП(б)У, було пов'язано з тим, що молдавські села на лівобережжі Дністра тягнулись вузькою смугою вздовж річки й межували з населеними пунктами з українським, російським або змішаним складом жителів; частина молдавських селищ відділялась від Придністров'я ланцюгом російських та українських поселень. У зв'язку з цим постало питання, як бути? Якщо включити в утворювану республіку тільки адміністративні одиниці, в яких переважало молдавське населення, то частина молдавських поселень залишились би поза республікою, що негативно позначилось би на їх розвитку. Виходячи з необхідності створення найбільш сприятливих умов для підйому економіки й культури Радянської Молдавії, ЦК КП(б)У та уряд Української СРР запропонували включити до складу Молдавської АСРР також частину населених пунктів, адміністратив-

¹⁸ Репида А.В. Образование Молдавской АССР. — С. 104.

¹⁹ ЦДАВО України. — Ф. 1, оп. 2, спр. 665. — Арк. 1.

²⁰ Образование Молдавской ССР и создание Коммунистической партии Молдавии. Сборник документов и материалов. — С. 89–72

них одиниць, в яких молдавське населення не складало більшості. Сесія ВУЦВК прийняла цю пропозицію. Цим досить «благородним інтернаціональним актом» і пояснюється те, що частка молдаван серед всього населення Молдавської АСРР при завершенні її законодавчого оформлення складала лише 34,3 відсотки. Лише окремі молдавські села, розташовані на занадто великій відстані від місця компактного проживання абсолютної більшості молдавського населення на лівому березі Дністра, не могли бути включені до складу МАСРР.²¹

Сьогодні можна стверджувати, що В. Я. Чубар ввів присутніх на III сесії ВУЦВК в оману. Зокрема, О. Галущенко відмічає, що коли виходити з наведених в промові цифр (58% від 400 тис. чоловік), то молдаван в автономній республіці повинно було проживати 232 тис., а за даними Всесоюзного перепису населення 1926 р. на значно більшій по території (ніж планувалось в 1924 р.), Молдавської АСРР реально проживало 572 тис. населення, з яких молдаван — 172 тис. або 30,1%. При 58% молдаван в автономній республіці (від 572 тис. чоловік) мало б проживати 331,8 тис. Для порівняння вказується, що на всій території України в 1926 році молдаван було 257,8 тис. чоловік, а в Степовому підрайоні (Молдавська АСРР плюс Зіновіївський, Маріупольський, Мелітопольський, Миколаївський, Одеський, Першотравневий, Старобільський і Херсонський округи) — 244 тис. Відповідно кордони Молдавської АСРР можна було спроектувати таким чином, щоб населення автономії нараховувало 400 тис. чоловік, можна було встановити кордони таким чином, щоб молдавани склали 58% населення, але в жодному варіанті неможливо було поєднати ці дві цифри між собою.²²

Щоб з'ясувати сутність таких розбіжностей, звернімо увагу на основи радянського національного будівництва. Виділяючи будь-яку радянську національну адміністративно-територіальну одиницю владні органи мусили виконати дві головні умови:

1. Як зазначалося вище, кількість населення даної одиниці мала відповідати регламентованим вимогам і складати від 400 до 600 тис. чоловік.

2. Для виділення національної адміністративно-територіальної одиниці слід було показати, що більшість населення майбутньої адміністративної одиниці є представниками «титульної» нації.

Окрім того, представники радянських органів влади намагалися показати, що утворення національних адміністративно-територіальних одиниць — це практична підтримка населенням ленінської національної політики, визначеної в Декларації прав народів Росії, яка гарантувала кожному народу право на самовизначення, аж до відокремлення і утворення самостійних держав, а також вільний розвиток національних меншин і етнографічних груп, що населяють територію

²¹ Афтенюк С. Я., Морарь А. Г. Дейсительность и измышления фальсификаторов. — С. 54-55.

²² Галущенко О. Население Молдавской АССР (1924-1940 гг.). — С. 9-10.

Росії.²³ Для цього слід було відзначити, що національні райони, округи чи республіки створюються з ініціативи місцевого населення — «ініціатива знизу». При утворенні МАСРР свідченням цього «стихійного» процесу були зібрання в багатьох молдавських населених пунктах, на яких мешканці висловлювали прагнення до створення Молдавської республіки, а також цілковиту підтримку органам радянської влади щодо організаційного й юридичного оформлення цього бажання.

В доповіді Голови Раднаркому УСРР В. Я. Чубаря від 12 жовтня 1924 року прослідковується спроба довести, що на території, яка відводилася для МАСРР, проживають необхідні 400 тис. чоловік, а в національному складі абсолютну більшість становлять молдавани.

Також слід звернути увагу й той на факт, про який зауважував й О. Галущенко, — про відсутність в науковому вжитку карти, яка демонструвалась на III сесії ВУЦВК.

На нашу думку, в промові Чубаря використовувалися доволі суперечливі, але не такі вже й нереальні цифри, якщо виходити з того, що готувалася така доповідь за результатами етнографічних досліджень, які відображені в карті I варіанту проекту Молдавської республіки, який розглянемо детально.

Якщо звернути увагу на фрагмент карти першого варіанту проекту (наведений в додатку 1) і фрагмент етнографічної карти України 1925 року (додаток 2), то слід звернути увагу на кількість (загальну чисельність) жителів та на національний склад населення, що проживало на території, яка відводилася для створення МАСРР.

Розглянемо детально територію, що виділялася для Молдавської республіки відповідно до I варіанту проекту. Її складали майже повністю 5 районів: Слободзейський, Тираспольський, Григоріопольський, Дубосарський та Ананьївський, а також деякі населені пункти Красноокнянського району.

Якщо звернути увагу на фрагмент етнографічної карти, то стає очевидним, що МАСРР за I варіантом проекту планувалася на території з переважаючим молдавським населенням.

Для детальнішого вивчення цього факту наведемо статистичні дані дещо пізнішого періоду, а саме за результатами перепису 1926 року:²⁴

Район	Всього	Молдавани	У відсотках
Ананьївський	62289	21005	33,72
Григоріопольський	30094	13744	45,67
Дубосарський	42609	28559	67,03
Слободзейський	37617	24341	64,71
Тираспольський	64750	16845	26,02

²³ Декреты Советской власти. — Т. 1. — М.: Госполитиздат, 1957. — С. 39–41.

²⁴ Молдавия. Статистические материалы. — Балта, 1928.

Безсумнівним є той факт, що в представленому I варіанті проекту молдавське населення складало переважну більшість. До цього висновку приходимо, розглянувши території, що мали увійти до складу Молдавії відповідно до I варіанту проекту. За результатами підрахунків бачимо, що кількість молдаван на даній території (без врахування населених пунктів Красноокнянського району), складає 104494 жителі з загальної чисельності 237359 жителів, що складає близько 44%. Статистичні дані Красноокнянського району не могли суттєво змінити ситуацію, а, як видно з етнографічної карти, виділена територія була також населена переважно молдаванами.

Однак, якщо зважати на вищезгадану чисельну регламентацію для окружних адміністративно-територіальних одиниць 400-600 тис. жителів, то, з огляду на досить незначні територіальні розміри, а також на результати перепису 1926 року, слід припустити, що на цій території в 1924 році не могло проживати потрібних для округу 400 тис. чоловік (за переписом 1926 р. близько 250 тис. жителів (враховуючи Красноокнянський район)).

Проаналізувавши статистичні дані приходимо до висновку, що В. Чубар на III сесії ВУЦВК міг демонструвати саме карту I варіанту проекту МАСРР або більш пізній варіант, розроблений на її основі.

На цій же сесії, як зазначалося вище, 12 жовтня 1924 р. було прийнято Постанову про утворення Молдавської АСРР та визначено її кордони, які мали проходити по лінії: «а) з південного заходу по північно-західному кордону сіл: Грушки і Окниця Велико-Косницького району Тульчинського округу Подільської губернії, йдучи потім по кордонах Кам'янського району Тульчинського округу Подільської губернії, залишаючи в стороні село Болгани і містечко Загнитків, йдучи далі в напрямку сіл Писарівки, Петровки Крутянського району Балтського округу Одеської губернії, далі в напрямку станції Борщі і сіл Гідерим, Посіцелих, Осипівки;

б) зі сходу — по східному кордону села Михайлівки, в напрямку міста Ананьїва, Валегоцулова, Антонівки, Оленівки, Ново-Олександрівки, Слободи Плоської, Греденіци, м. Тирасполя, хутора Слободзейського, далі по Кучурганському лиману, через озеро Плоське в напрямку на хутір села Троїцьке;

в) з заходу і південного заходу — по державному кордону СРСР».²⁵ Ця лінія кордону МАСРР з УСРР вважалася тимчасовою.

Як бачимо, для позитивного розв'язання «бессарабського питання» було вирішено певною мірою відступити від згаданих вище принципів національно-територіального будівництва (додавши до автономії території з переважаючим українським населенням). Історичну українську приналежність більшості цих земель не

²⁵ Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Украины. — 1924. — №47. — С. 280

приховувала ні радянська статистика, ні офіційна пропаганда. Так офіційні дані РНК МАСРР щодо національного складу республіки свідчать: молдаване — 34,2%, українці — 50,4%, росіяни — 5,7%, євреї — 4,8% та ін.²⁶ Офіційні джерела цинічно наголошували на тому, що хоча молдаван і не більшість в республіці і до складу МАСРР тимчасово увійшли райони, в яких більшість становили українці — це дружній акт «братського» українського народу з метою надання допомоги Радянській Молдавії у зміцненні її економічного потенціалу²⁷.

Для завершення розмежування III сесія ВУЦВК створила паритетні комісії, до складу яких увійшли представники губвиконкомів Одеської та Подільської губерній і Революційного комітету МАСРР. Як відмічають дослідники, процес формування території МАСРР на лівобережжі Дністра та уточнення її кордонів з Радянською Україною тривав майже до кінця 1926 р.²⁸

Відразу ж після створення МАСРР керівництво республіки зіткнулося з проблемою вибору столиці, оскільки найбільший адміністративний центр Молдавії — Кишинів — був окупований Румунією, а інші міста лівобережної частини Молдавії не мали необхідних приміщень для розміщення уряду та партійних органів. За рахунок території УСРР знайшовся вихід із ситуації. Партійне керівництво Молдавської автономії звернулося з проханням до ЦК КП(б)У та уряду УСРР про передачу МАСРР міста Балти, окружного центру Одеської губернії, який мав необхідні мінімальні ресурси. Це прохання задовольнили ВУЦВК та РНК Української республіки. 26 листопада 1924 р. було скасовано Балтський округ Одеської губернії та передано Балтський район і Балту до складу Молдавської АССР, а Балта стала тимчасовою столицею республіки (з 1929 р. столицею став Тирасполь).²⁹

Таким чином, на кінець 1924 року територія МАСРР була розділена на 12 районів: Балтський, Олексіївський, Бірзульський, Рибницький, Ставровський, Ананьївський, Крутянський, Каменський, Дубосарський, Григоріопольський, Тираспольський та Слободзейський. Виходячи з перспектив економічного розвитку й національного складу населення, територія, назви й кордони районів в подальшому уточнювались та змінювались.

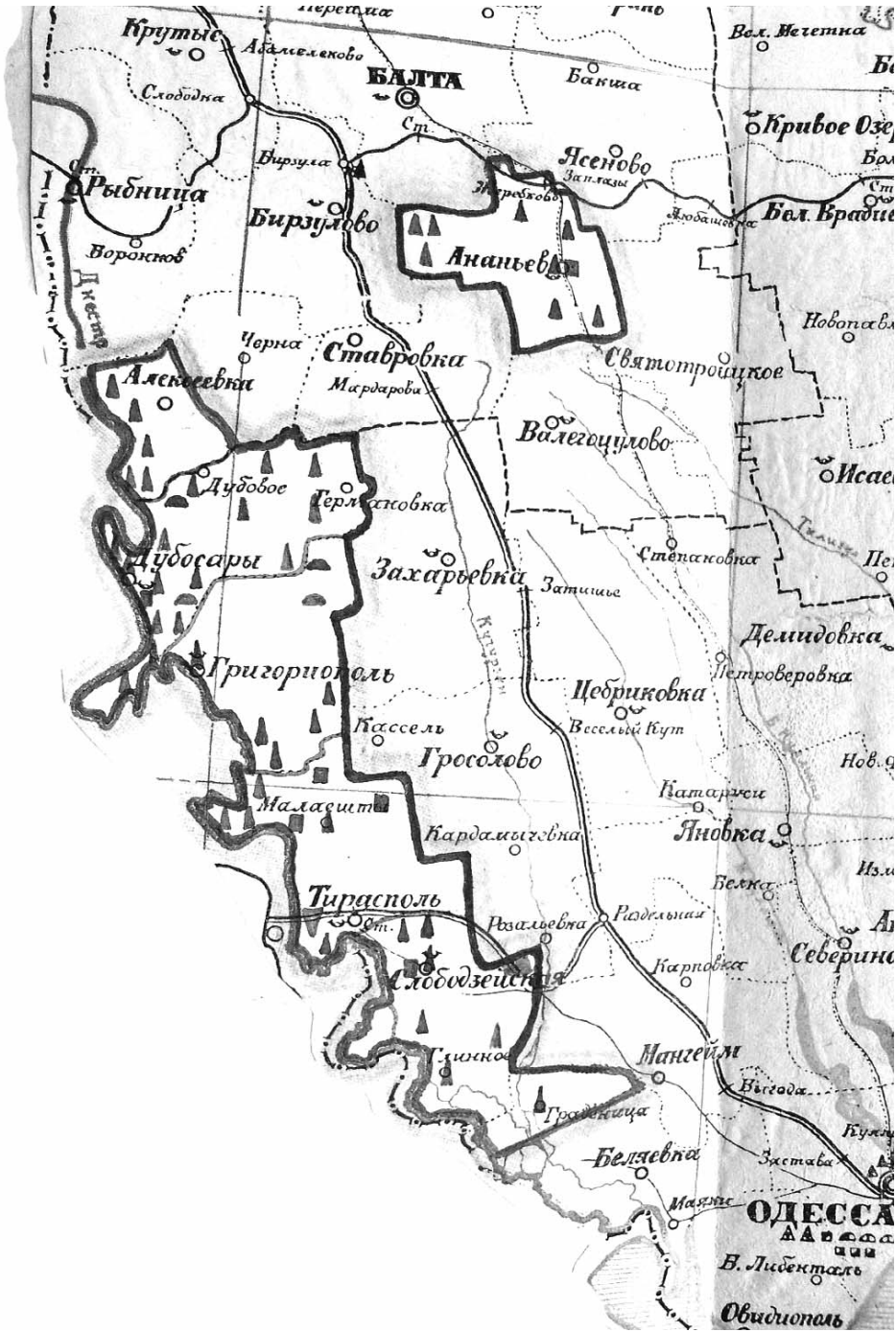
²⁶ Репида А. В. Образование Молдавской АССР. — С. 112.

²⁷ Там само. — С. 112.

²⁸ Боєчко В. Д., Ганжа О. І., Захарчук Б. І. Формування державних кордонів України (1917–1940 рр.). — С. 72.

²⁹ Репида А. В. Образование Молдавской АССР. — С. 112.

Фрагмент карти І-го варіанту проекту АМСРР³⁰

Утворення Молдавської АСРР: геополітичні та етнічні аспекти

³⁰ ЦДАВО України. — Ф. 1, оп. 2, спр. 1813. — Арк. 103.

**Фрагмент етнографічної мапи
Української Радянської Соціалістичної Республіки на
1 березня 1925 р.**

